

SLOVENIJA.

List 15.

V torek 20. Svečana

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Austrija v letu 1848.

(Konec.)

Misel, izrečena na slavjanskim shodu, — je našla hitro povsod med slavjanskimi narodi oglas. Česko pleme začne krepkejši kot kdaj — vpirati se Nemšini, ktera je Česko požreti hotla, in s sabo jo stopiti, ter se je vpirala srečno.

In kaj de rečemo od Hervatov in Serbov? Kaj de rečemo od njih slavniga junaka in viteza, Jelačića Bana? Kdo se zdaj ne spozna, de je hervaški in serbski narod — z imenitnim svojim Banam na čelu — narbolj zapopadel misel slavjanskiga zbora, in jo z junaštvam in z hrabro roko v djanje preobernal? Tako je in drugači ne.

Jelačić Ban, in po njemu združena dva slavjanska naroda — so bli — in so še do zdaj točka (pika), okoli ktere se je vertila in se še zdaj verti osoda Austrije in Slavjanstva v Austrii. Živa je resnica in se tajiti ne da: Ako bi se Hervaska dežela z Jelačićam Banam bila zedinila z Madjarsko, ako bi se zmenila in pomirila bila z madjarsko vlado, in de bi se junaški serbski narod na orožje vzdignil ne bil, zanašaje se na bratovsko in obljubljeno pomoč Hervatov in Jelačića Bana, bi se sonce gotovo še po svoji poti obračalo kakor popred, — ali v resnici — Austrije bi ne bilo več v versti evropejskih deržav! Zastojn bi bile svitile zmage Radeckiga in verle c. k. vojske na Laškim. —

Kaj bi bilo, ako bi Jelačić Ban s svojo vojsko Madjarske dežele pokrtil ne bil, ako bi, kakor rečejo, Rubikona prestopil, in z tem semena za Austrijo rešivnih dogodeb vsejal ne bil v svet z deržno in junaško roko? Kaj bi bilo, ako bi, ko je kervavi punt 6. Kozoperska v Beču vstal in z obilno kervjo omažežval ulice in hiše — Ban z svojo urno in silno vojsko pred dunajsko ozidje prihitil in z hrabro roko in junaško srečo zlega in strupa zajezel ne bil, de se dalej ne širi? Kaj bi bilo — to zamore vsak lahko zadeti!

Vsa skorej slava leta 1848 v Austrii — gre našimu junaku Jelačiću Banu, in ker se je v njem narveč misel in skrivna želja slavjanskih rodov v djanju in z živo resnico pokazala, zato se v njemu slavijo tudi vsi avstrijansko-slavjanski narodi, in blesk te slave pada tudi na celo Slavjanstvo. Tudi zgodovina naša bo obvila Jelačiću Banu viteško teme z vencam brezsmertne slave.

Kolike so njegove zasluge samo pri nas Hervatih in Serbih? Ako se samo ozremo na poprejšne čase, in zraven tega pogledamo, kaj je zdaj, kaj je vse v kratkim pri nas storjeno, se nam za res zdi; de se nam sanja in de smo na svetu čudežov. Jelačić Ban je storil pri nas tako rekoč — čudeže. On je storil pri nas iz oterpnene množice narod, mu je misli obudil, de se zave, in ga je nadahnul z duham življenja, — on je raznesel in razprostranil glas in ime našiga naroda po širokim svetu, — on je z svojo slavo poslavlil tudi nas in naš narod, — z eno besedo: on je nas okopal in kerstil z vodo življenja v jordanu noviga veka. Znane so svetu njegove svitile svojstva: njegovo blago serce, njegov vedri um, bodri (čili) duh, njegova

krepka in odločna, — de ne rečem, prederzna volja; znane so svetu njegove slavne dela; za to se mi neče jih tukej po tanjko razbirati, in z praznim besedami jih slaviti, zakaj mnogo besedi ne potrebujeje. —

Samo eno še opomnimo, de je Jelačić Ban tudi iz druge strani še mož imeniten. Obhodimo vse dežele, in narode, kteri so se lani podali v kolo prekucij, — kaj tam najdemo? Gole mase nezvestniga, nezlozniga — v razne tabore razdrobljeniga naroda, tavajočiga od nemiliga do nedragiga in neznajočiga, kaj mu je treba, in ktero pot de nastopiti ima, in nikjer ne zagledamo pri teh valovitih masah krepkih mož, močnih z duham in voljo, ki bi zamogli — zvezde, vodje, svetilo biti nezavestnih mas — svetilo oživljajoče, z eno besedo: nikjer ne najdemo velikih mož, ali kakor pravijo, velikih karakterjev, in to je ravno pomankljivost, od ktere zahodni svet umira in gine; zakaj — v resnici — kako če biti svetlo, vpravno življenje, ako ni studenca (iztočnika) tega življenja, ako nema početka v tem ali unim človeku, ako se v njem ne začne, ne dozreje, in ne porodi kot mladeneč; v množicah samo kipi nagon, strast, in želja življenja, — in ne življenje samo, za to se ravno v času velikih in imenitnih prekucij redko rode in pokažejo veliki možje, ki postanejo viri življenja razdraženim in kipečim narodom.

Naš je ponos, in ob enim tudi velika tolažba, de nam je božja previdnost tako svetilo dala, takiga vodja, in tako zvezdo, ki se je naglo vzdignila izmed nas, in nas opasala, s pasam edinosti, in izpeljala nas na eno pot, na eno svitlo stezo.

V resnici — Jelačić Ban je postal naša zvezda, — in v tem obziru je on edini mož, edini karakter v celi Evropi, — mož, kterimu kot velikanu svojiga naroda — ni najti enak v celi omajani Evropi. On je edini prekoredni prikazik, ki je v nevihti 1848 na dan prišel. Jelačić ban je živa priča čile moči in vrednosti naše, on je porok naše boljši prihodnosti in našiga napredovanja: on nas nar bolj uči razloček med zahodno in izhodno Evropo.

Od kar so Serbi in Hervati meč popadli, in stanovitno boj bijejo proti združenim narodom, ki so Austrijo na kose raztergati hotli, — je prišla Austrija k sebi, in se je že nekoliko opomogla. — Italia je potolčena, in zopet pripravljena pod avstrijansko žezlo, — Madjaria tudi že večidel vkrotena in punt, ki je vtegnil kot Samson madjarsko in Austrijo končati, je že večidel vtolažen in zadušen. — Nemci avstrijanski, ker se jim ni po sreči izšla skušnja mesca Kozoperska Austrijo razdjeti in Madjare osvoboditi, so nekaj odstopili od matere domovine, od velike Nemčije, in so začeli druge namene snovali in druge poti iskati: de dosezejo, kar že.

To je plod in izid narveč našiga potu. Iz začetka tekočiga leta smo že vidili zadosti vedro nebo Austrije.

Pa mi, ali se bomo kesali? Ali bode tudi nam kaj od tega ploda v prid prišlo? Ali nismo zastojn kervavi pot potili? Ali se nismo zastojn trudili težko in mučno? Smo se le borili za staro Austrijo, — za staro ptuje gospodarstvo, — in ne za novi svet, za Austrijo, kakoršne je treba našimu veku, veku svobode? Vederemo!

— Vredništvo Juga Sl. pa pristavi na to opombo: Ne bomo vidili, ampak že zdaj vidimo, kakšna se nam za prelito našo kri zahvala daja!

Dragim primorcam!

Kakor danica sveti junaško gibanje sedanjiga časa, posebno vprašanje zastran zjedinenja narodov! Preljubi rojaki v imenu Slave! Tudi v vaše mirne doline in planine se je vrnila hudodelska razpertija: Taljan se namreč baha, de vi na taljanskih tleh prebivate! — Omikani in v zgodovinah bolj znajdeni nikdar ne dvomijo, de tla, na kterih sedaj kmetujejo, so popolnoma slovenske, tedaj naslednje samo tistim razbistrim, kterim niso okolšine alj naklučbe dovolile, se z zgodoviniami preteka ali minulosti (Vergangenheit) soznaniti.

Tla, na kterih ste hiše svoje sozidali, so Slovenske, Taljani pa, kteri med vami prebivajo, so naselniki! Čujte in sodite!! —

V petimu stoletju po rojstvi izveličarja se je Attila, vladar Hunov, z Madjarskiga vzdignil, se z svojimi 600,000 vojsaki proti zahodu vergel, sebi in svojimu ljudstvu rodovitno deželo, novo cvetečo domovino pridobit. Grozovitno pokončanje je pot kazalo, po kteri je tudi do Emone: sedanje Ljubljane, prišel, in njo razrušil. — Pred ko je Sočo prestopil, pobegnejo prebivavci Aquileje na bližnje otoke, in sozidajo polagama čudapolne Benetke. — Od leta do leta je velikost Benetk rastla, od leta do leta so krepkejši ladjovja morje prebrazdile. V šterih stoletjih so bile Benetke silno mogočne, in na morji se je odperla pridobljiva terzna pot. Od leta do leta so barke rastle, od leta do leta so mornarji Benečanski dalje jadrati. Taljanske sladkarije, sadja, perdelke so Benečani neprenehama slavjanskim prebivavcam izhodniga jadranskiga brega prodajali in tako vpervič roko Slovenam ko tergovci podali. Kupčija je rodila bogatijo, bogatija je rodila občut moči, in moč se je oborožila! — Z orožjem so pridobili deželo unkraj Soče, in z časam so se tudi te strani lotili in jo osvojili. Od leta do leta so napade ponovili in zmago razširili. Semtertje so prek izhodniga brega terdnjave in mesta sozidali in z domorodnimi naselniki napolnili.

Ni dvoma, de niso bili Benečani omikane prebrisane glave, um in meč sta jih gospodarja brega kerstila. Vendar vprašam, kaj je premagavec? — Ko bi se sedajni čas Mejani, Serbljani, Slavonci in Horvati vzdignili in sebi novo domovino med Sočo in francozkim gorami pervojskovali, kaj bi zavolj premage Furlan, Benečan, Lombard, Sardine in Savoje sveto pravico do svojih tal zgubili? — Ker je Francoz Algerijo v Afriki v svojo oblast prisilil in jarm sužnosti Arabcam natisnil, kaj bi nemara sedaj Arabci svojo domovino pozabiti imeli? — Ne bo li Elzas ravno tako nemšino spočutil ali saj spočutiti imel, če tudi kakor dežela francozke republike z njo ves svoj blagor deli? — Bo li ime Polak zato iz zgodovin zbrisan, ker Polacija je raztretjičena? — Nikolj! Nikdar! Tudi vam, dragi bratje! ostane preljuba slovenska domovina, tudi vam ne bo nekdanji premagavec svete pravice zatiral!

Oberrimo sedaj vprašanje. — Ali bi bila krivica, ko bi sedaj taljanske naselnike z mečem iz dežele podili? — Krivica, in še huda, divja, nezmerana, neizgovorljiva! Pomislite na čase prededov! Kaj niso prve Benečane, ko so sladkarije na prodaj prinesli, z radostjo sprejeli? Niso li bili Benečani tudi poznej po premagi zavolj omike, učenosti in vednosti zmiraj dragi prijatli? — Brez de bi vidili kdaj in kako, — so vaši prededi pod laški jarm smuknili, in komej je avstrijski orol naslednike rešil. Pozabite pretek, dragi bratje! Enakopravnost narodov je obljubljena, pazite de bo gotova! Sedanji čas nastopite z junaskoserčnostjo, ljubite svoje slovenske tla, ponosite se ko modri Slovenci in častite gostoljubnost proti naselnicam!

Poglejte lipo! Daleč zteza zelene veje! Ona čuti svojo krepost! Ako ptica perleti in med vejami gnezdo dela, kaj zato neha lipina krepkost? — Mislím de ne! — Meni se pa lipa lepši zdi, kadar na nji ptice in gnezdo zagledam, in me juterne pesmice bude! —

Tudi na vejah slavjanske lipe marskirta ptica čepi in priserčno poje. Naj poje, pustite jo! Lepa pesem ne osmuka nikol lipe. Ko bi pa ptica rekla, de veja na kateri poje in gnezdi, je njena in ne lipina — ji pa pokazite pot, po kateri je perletela!

Neprijetno mene in vse brate slavjanske popade, de nasledniki vaših nekdanjih persiljenih gospodarjev z nedosledljivo, z nenasitljivo ošabnostjo proti vam pihajo! Lipa, lipa! varovaj primorsko vejo!! —

Sedanje okolšine sveta so vredne britkih solz. Ljudstvo bolj omikano ko je, manj mir in red spoštuje! — Butice v katerim neumnost vré, le hočejo nedosežni čas še clo prehiteti! — Bog se vsmili!!

Slovenci! Niso časi, de bi druge ljudstva vas za podnožnico imele; ljudstva, ktere so se že preživlele! Dokazite svoj poklic, omikajte um, učite se vednosti; izobrazite dušo; spoznajte svoje položnje! Narava vam je obilno posodila, glejte de boste obilniši povernili! de postanete krepek, čverst, omikan narod, vredna veja mogočniga slavjanskiga debela!

Miroslav Vilhar.

Deržavni zbor.

V seji 12. Svečana je poprašal dalmatinski poslanec Petranović ministerstvo zvu-najnih zadev in kupčijstva:

1) ako misli zopet v Travniku v Bosni konsula postaviti;

2) v Mostaru v Hercegovini namestnika konsulskiga ustanoviti,

in 3) oba urada možem izročiti, ki deželo in jezik narodni popolnoma znajo, in tedej avstrijske zadeve prav in vredno braniti zamorejo.

Bilinski je poprašal ministre; zakaj tirjajo dovoljenje od deržavniga zbora, kadar jim gre za dnarje (vsoditev), ne pa tudi za stran nabere v vojašnje, če ravno je v vsih ustavnih deržavah poslancam ta pravica prihranjena. Dalej je nastopilo splošno posvetovanje čez §§. 13. 14. 15. podstavnih pravic: ktero se je tudi v seji 13. in 14. Svečana nadaljevalo.

V seji 14. Svečana se je pa že tudi pogovarjanje čez 13. razdelik posebej pričelo.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana. V 11. listu Slovenije sim rekel: „Množina izmed kantonskih sodnikov je izustila, de pred 10 ali 20 leti na uradovanje po slovensko ne gre ne misliti.“ Ker sim se pa poslužil besede „množina“ (Mehrzahl), je očito, de niso vsi tako storili. Marveč moram razglasiti, de je nekoliko vsiga spošto-

vanja vrednih gg. sodnikov svoje misli v te reči brez boječnosti in prav v duhu enakopravnosti razodelo. Bodi jim, pravim domorodcam, očitna hvala zato. In z Vami, verli domoljubi, želim tukaj nekoliko besedic govoriti.

Vaši izustki; dragi rojaki, bodo morde o zdajnih okolišinah popolnoma zamolčani. Ministerstvo pravice ne bo znabiti od njih čisto nič zvedilo. Zvedilo bo le protivne misli množine. — Kaj, ko bi Vi, precastitljivi gosp. svoje izustke kako posebne misli (Separatvota) naravnost ministru pravice poslali, in mu ob enim dokazali, od kod de protivnost drugih izvira. Storite to, priserčni rojaki! Vtegne hasniti. *)

Pravoljub.

V Peravi 13. t. m. Slovenci! ali ne vidite Nemce in zvite nemškutarje, kako se za vami plazijo in sladkoustno za vaše prijateljstvo poganjajo, in kako vam s veljkim trudam se zmiram nemščino za šole in kancelije priporočajo? Ali ne veste, zakaj si oni toliko truda prizadevajo, vam neprecenljive dobičke, ki bojo vam po njih besedah iz nemščine s curkama pritekli, razodevati!? Ali dro verjamete, da je jim vaš korist tako globoko v serce vraščen, da se za njega tako poganjajo? — Preljubi! ne najte se od njih goljufati za srečo in svobodo, ki je tudi nam Slovencam po dolgim zdihoivanju, kakor naše serce razveselijoča zarja, zasvetila. Jez vas zagotovim, da taki ljudi, ki vas s nemščino osrečiti želijo niso vaši prijateli, ampak vaši sovražniki. — Če vam kdo nemščino priporoča, tako vprašajte ga hitro, ali dro kaj slovensko brati in pisati zna, in jes vam glavo zastavim, da vam bo vsaki odgovoril, da ne. — Vidite! tukaj je pes pokopan!!! Oni slovensino le zato grajajo, ker je ne znajo — oni vam nemščino le zato priporočajo, ker se boje, de bi vi od njih slovensine tirjati ne jeli; zakaj oni dobro vedo, da imate to storiti pravico. Oni so prepričani, da bi jim, kader bi vi kaj takiga tirjati jeli, družiga ne ostalo, kakor netvegama slovnice se lotiti, alj pa, kader bi to ne hotli, šila in kopita pobrati in od nas nevoljno slovo vzeti. To je, verjamite mi, pglavitni uzrok, da slovensino sovražijo; kdor pa njo sovraži, gotovo vaš prijatelj ni. —

Rad bi vedel, kaj bi vi kaj rekli, kader bi vam vaši duhovniki vsi na enkrat po nemško pridgovati jeli? prav lepo vas prosim, odgovorite, da bom saj enkrat prav zvedil, ali ste v nemščino dro v resnici do ušes zaljubljeni? — Ali vam nisim zdaj prav po domače oči odperl, da zamorete svoje dosedajno slepoto viditi? — Jez sam le nemški kruh jem, pa tudi dobro vem, da bi ga dolgo ne jedel, kader bi jel nemcom po slovensko pridgati. —

Kar vam pa taki ljude kvasijo, da je za vaše otroke dobro, da se v šolah nemško zvučijo, in da je slovenski jezik za kancelije še premalo omikan, so to le prazne pleve, ki jih vam, da bi ne spregledali, neprenehama v oči pihajo. Da je za slovenca dobro, da tudi nemško zna, to še nikoli nihčer tajil ni, in tudi ne bo — ali jez vas prašam, koliko je takih otrok, ki so se v šolah toliko nemščine naučili, de bi si mogli z njo potreben kruh zaslužiti? Po 6, 8 in še več let so v šolo hodili klopi gladit in gret, na zadnje pa še toliko niso znali, da bi vam bili mogli kak kratek uradni, alj drugi po nemško pisan list prebrati, zato se ne čudite, kader iz šole stopivši tako radi šolske bukve, in ž njimi vred tudi vso nemško učenost za ves čas na polico sohranijo. —

Kader bi se pa slovensino tako dolgo, kakor nemščino učili, bi vam gotovo vsako slovensko pismo brez spotikleja prebrali in ga

*) Eden izmed tistih častitljivih gospodov kantonskih sodnikov, ki so se za vvedenje slovensine v sodnice potegnili, nam je sam rekel, de bo svoje mnenje posebej natisniti dal. To drugim gospodam na znanje.

Vredništvo.

tudi zastopili, in bi se potem tudi veliko ložeji nemško naučili, zakaj jes še nisim slišal, da bi se bil kdaj kak slovenec pri uku nemščine postaral — ona mu je komaj za zajterk.

Kar pa taki neumci godejo, da je slovenski jezik za kancelije še premalo omikan — je tudi prazna. Kdo ga bo pa s grajo omikal? — Najte, de tako zapišejo, kakor jim vi poveste — saj se v kancelijah ne godi za lepoto jezika, ampak le za pravico — kaj nam pomaga, kader se nam po nemško še tako lepo in omikano krivica zapiše in zgodi? — Kader bi pa vender kteriga izmed vas véasih jezik tako serbel, da bi rad kaj po nemško povedal, gotovo tudi slovenskiga uradnika razžalil ne bo; zakaj mi smo zavolj ljudstva in ne ljudstvo zavolj nas! —

Zdaj se godi za našo enakopravnost, če jo zdaj zaspimo, nas morebiti nihčer več za njo zbudil ne bo — nemci gotovo ne!

Besede pa, od katerih pravite, da jih v sedajnih kurrendah ne razumite, bote gotovo pred zastopili, kakor besede: inrotuliren, vidimiren, praenotiren, corroboriren, Recurs, Regress, Replik ild. ki jih nemci v radnim jeziku rabijo.

Slovenci! kazar na urah Slovensine zdaj že na XI kaže, še eno uro je čas, za naše pravice se potegniti — kader XIIta ura odbije, se bo zasukal spet navzdol. S timi besedami vas pa gotovo ne šuntam; vse, kar slovensko brati in pisati ne zna, popoditi, Bog obvari; tudi jez mir bolj kakor vojsko ljubim, ampak le prijateljski svet vam dam, de bi tiste, ki s vami še ves čas nemškarijo, naj so kdorkoli hočejo, prav prijazno prosili, da bi se jeli po malim slovensine poprijemati, da bi nam slovencam, iz prevelike ljubezni do nemšine, naše pravice ne zapravili! Z Bogam ljubi Slovenci!

Bal. Peravski.

Z Krasa 15. Svečano 1849. Soli! Soli! bi zavpil, de bi na Beču, Kromerizu in Olomucu grozovitno donelo! Bratovski Korantan in puntarski Taljan dobila sol za polovico tukajšne cene, vbogi Krajnc pa od daleč gleda, kako se z obilno soljo morje soli! Prijatle in brate naše na Taljanskim in Madjarskim vojska mori, doma pa tudi rana nikdar se ne bo zacelila! — Kje je enakopravnost? — Komej rojeno so že pokopali! — Poslanci! Stopite pred Cesarja, pokazite mu rane zvestiga ljudstva! Ako ni še doslišal naše mile prošnje, naj jih saj po vami dosliši! — Večna hvala bo vam v naših sercih cvetela!!

Miroslav Vilhar.

Hervaska in slavonska dežela.

Iz Zagreba. Zloglasni zvijačnik hervaski, kteri je z svojimi golufijami veliko premoženja nagrabil, ali tudi veliko ljudi ogolil; kteri je kot duša madjaronov toliko zlega na našo domovino navlekel, in clo v ptujšini naše ljudi nečloveško mučil in preganjal, izdajavec svoje domovine in narodnosti Jožef Briglovič je vjet v Pešti in se bo te dni v Zagreb pripeljal, kjer je svetli ban že posebno sodbo napravil, de ga sodi po pravici. —

Ker preuzv. g. zagrebški škof Juri Havlik dozda občni želji zadostiti ni hotel, de bi se imela sv. maša po našim slavnim rojaku, generalu Šuplikacu, serbskimu vojvodu; mu je zdaj bansko svetovavstvo to storiti naložilo. In tako bomo narberžeje te dni skazali to poslednjo čast slovitimu rajncimu.

Zavoljo že dostikrat omenjeniga madjarskiga dopisa od Almassyta so se hervaski časopisi tudi čez ministra Kulmera in m. svetovavca Ožegoviča pritožili: „Agramer Zeitung“ zdaj pove, de je tista pomota brez znanja ministrov samo Almassytu pripisati in de je imenovana dva gospoda pritožba domorodnih časopisov zlo razžalila. „Agramer Zeitung“ opomne na to imenovana rodoljuba pri osrednji vladi, naj se krepko in možko za blagor Jugoslavjanov vsigdar potegneta, ako nju be-

se da kaj izda, ako pa nič ne obvelja, naj pa v domovino nazaj prideta, kjer bosta z enakim zaupanjem sprijeta. —

Zagreb 16. Svečana. V večerani seji odbora Slavjanske Lipe je predložil g. Pleševički, da bi društvo tudi poslalo pismo zaupanja in pohvale državnemu zboru v Kromerižu. Ta predlog je bil tudi edinoglasno sprijet. Pleševički je opomnil, da je v sedajnih okoljih, ko nad dvema tretjinama celiga cesarstva Damoklesov meč obsede visi, državni zbor edino brani svobode narodov, ki se je z možkim obnašanjem hvaležnost vseh zaslužil. Ministerstvo bi mu pa rado zaupanje, vero pri ljudstvu odvzelo in se hvali, da za njim milijoni stoje, zbor pa de je samč. Pokažimo tedaj ministram, da milijoni ne stoje za njimi ampak za namestniki svobodnih narodov. Pismo to bodo poslanci, v Velehrad na praznovanje s. Metuda in Cirila poslani, zboru izročili.

Bansko svetovavstvo je podalo protest (od 31. Pros. t. l.) Nj. Veličanstvu zoper sklepe frankfurtskiga zbora in se pri tem posebno na pragmatično sankcijo opira, ktera edinost cesarstva izreče.

Zagrebski časopisi se že zopet pritožijo, da so madjarski dopisi iz Pešta prišli, na ktere se sicer nič ne gleda, vendar je žalostna reč, da se s takimi rečmi narod draži in šunta. —

V českih Nar. N. se bere v dopisu iz Zagreba: Naše ljudstvo je začelo poslednje počenjanje vlade premišljovati, zaupanje v čistost njenih namenov je odšla z Bogam: narterdiši konservatisti so se jeli zlega bati. Zopet slišiš razdražene, goreče besede, in skorej na vsakim mestu, kjer se dva ali trije snidejo, zaslišiš besedi: *Smo ogoljufani.* —

Terdnjava Osek se je 13. t. m. brez boja g. Nužanu podala, ktera ima zdaj v Oseku svoj glavni stan.

* Zastran madjarskiga dopisa iz Pešte, od kteriga smo v zadnjim listu povedali, je kakor Novine Sl. L. pišejo, protest k banu poslan; homo vidili, pravi imenovani časopis, kako se bo Jelačić obnašal; kmalo pride ura, kjer bo skazati moral, da je tolike brezizgledne vere in zaupnosti vreden in njegov prehod čez Savo leta 1848 še ni bil njegov Rubikon.

Dalmacia.

Mestna občina v Dubrovniku (Ragusa) je naslednje pismo Jelačiću banu poslala:

„Vaše prevzvišenost!

Zavoljo srečne dogodbe, da je V. Pr. za poglavarja te dežele imenovana, ktero službo Vam je skernost cesarja zavoljo posebnih zaslug podeljila, se podpisana občinska gosposka mesta Dubrovnik kot zvesti izrek misli tukajšniga ljudstva dolžniga spozna, njih hvaležnost do vladarja no znanje dati, ki je z imenovanjem V. Pri za poglavarja, ker ilirski narod tako vredno nadomestujete in predstavljate in z spoštovanjem obe narodnosti Svojih novih izročencov objamete, milost svojo čez dalmatinsko deželo in čez Dubrovnik razgernil. S temi občutleji napolnen, se veseli in raduje Dubrovnik zavoljo tako srečne prihodnosti, obeta si od nenavadne dobrotljivosti in duha, ki sta kinč Vaše Prevzvišenosti, in od Vaše podpore in pravičnosti lepo prihodnost, upa, ker je srečno z drugimi kraji dežele vred Vaši očetovski skerbi izročeni, da bo v čerstem razcvetu in blagostanu povračilo za stare rane in krivice našel. Blagoizvoli V. Pr. zagotovljenje narvečiga spoštovanja in narglobokejšiga česčenja prijazno sprijeti, ktero Vam izreči čast imam.

V. O. pokorni sluga
Nikola Klaič,
uradnik obč.

Dubrovnik 21. Grudna 1848.

Zora dalmatinska izhaja v Zadru (Zara) vsaki teden enkrat na pol poli, ino

velja v Zadru za celo leto 2 fr. srebra, po pošti za pol leta 1 fr. 30 kr., za celo leto 3 fr. srebra. Zdajni (šesti) tečaj ima naš občinski pravopis. Kdo pa bi se svoje jednostrane terme deržal, kadar potreba časa k slogi sili! — O novemu letu jej „Zora“ samo 60 naročnikov imela, ino zginela bi bila pa v temno noč, da joj niso na pomoč priskočili gospodje častniki domorodnega Leopoldovega polka ino še neki drugi Slaveni.

Vlastenci! ne zapustite Dalmatincev, kateri svoje roke k nam molijo, da je rešimo iz nesramnega brezdnarodne zanemarenosti. Gerdi protivniki Slavenstva so tam ravno najprimožnejši ljudje, kateri imajo vire naše prihodne sreče v svojih krempeljih — uradniki višji ino nižji so skoro sami ptujci ali odpadniki — ravno kakor pri nas. V Dalmaciji se italijansčina šopiri, ravno kot pri nas nemsina, ino sramoti vse, kar z njoj v en rog, t. j. proti Slavenstvu, ne trobi.

Pomagajmo tedaj našim dalmatinskim bratom na noge po vsaj moči, da se okrepijo ino se čersto ptujščini v bran postavijo. Nije sicer dvomiti, da bode tudi dalmatinska vejica slavenske lipe lepo ozelenila ino veselo klila v dišečem cvetju, ali vendar bi neizrečena zmotita ino nesramna lenost bila, ako bi nekda sloveči Dalmatinci roke križoma devali ino brez vlastnega prizadetja kolo časa se verteti pustili, da je alj k omiki ino narodnoj sreči pripelje, alj pa v nemarnosti ino nesramnoj nevolji ječati pusti. Posebna sreča jim se zdaj obeta, ko so slavnega Jelačića bana za deželnega poglavarja dobili, moža, kateri se kot juterna danica na obnebu Slavenstva blišči; on, naša sladka nada, sredotočje Jugoslavonov, on, orodje v rokah Božjih, da se toliko ugnjeteni, osramoteni Slaveni na stopnjo vzdignejo, katera jim po prirodi gre. — Srečna dežela, katera ima Jelačića bana za poglavarja! —

Predragi Slovenci! tudi v Dalmaciji so protivniki Slavenov, tudi tam so ljudje, kateri hlepenijo še na dalje Slavene ko suzne rabi, kateri se vsemu protivijo, kar je le nekoliko slavensko; ravno tak, kakor pri nas Nemci ino nemsčutari, katerim je sreča Slovencev tern v peti. — Dalmatinci so več stotin let Benetčanom bili podložni, za nje so se bojevali, za nje so delali na suhem ino na morju — ptujcev pa je bila korist, ptujcev je bila slava velikih činov, vbogim Slavenom pa so ostale boleče rane; kervavi žuli, smertni znoj (Schweiss) ino — zaničevanje od onih, katerim so koristili. — To so nastopki ptujega gospodarenja, ino ker nam to slavenska zgodovina od vsih strani priča, nas uči, da ni za nas Slavene indi sreče, kakor pri Slavenih, to je, ako se vsi zjedimo, da homo močni stopili v versto drugih narodov ino jim zagromimo večno resnico: tudi mi smo vam jednaki. Slovenski domorodci! Slavenstvo nas k vzajemnosti vabi.

Sl. Novine.

Moravia in Silezia.

V Kromerižu 9. Svečana. Včeri je bil v slavjanskim klubu (zboru) J. z še enim iz Slovaškiga, ki sta oba se čez vlado pritožila, kako tam povsod z Madjaram derži, njim (Slovakom) pa še orošja ne daja in Madjarone za uradnike postavlja. Prosila sta, da bi se za vboge Slovake potegnili, kar se bo tudi zgodilo; podala se bo za zdaj prošnja brevi manu na ministerij in se bo z njim zavoljo tega terdno pregovorilo, g. J. bo zadosti prigodkov za to na znanje dal. (N. N.)

Pravila slavjanskiga zbora v Kromerižu:

Namen. §. 1. Zbor (klub) slavjanski prizna za svoje nalogo, ustavno svobodo cesarstva avstrijskiga in posameznih njega dežel, narodne in druge političke zadeve avstrijskih Slavjanov na podlagi narpopolnisi enakopravnosti vseh narodnost kakor v avstrijan-

skim ustavodajavnim zboru tako tudi pri avstrijski osrednji vladi po moči oskerbovati in podpirati.

Sredstva. §. 2. K izpeljanju teh namenov bo dobro porabil vse sredstva, ktere so v ustavni deržavi po pravici dovoljene: a) vzame tedej kolikor je moč vse dnevne vprosanja v svojih poprejšnih (predbežnih) sejah v posvetovanje; b) bo po storjenih sklepih v zboru delal predloge in poprašanja ministrov, in se bo vdeležil v pogovarjanju in glasovanju v državnim zboru po odločbah v zboru storjenih; c) po okoljih se pri avstrijski osrednji vladi za potrebno potegne; d) po potrebi se zmeni z drugimi političkimi klubi v Kromerižu; in e) bo v svojim smislu skušal z tiskom (Presse) javno mnenje nagibati.

Udje. §. 3. Ud tega zbora zamore le taisti biti, kdor je ud deržavniga avstrijskiga zbora in je iz kake slavjanske narodnosti, ali pa celo ali saj nekaj slavjansko okolico nadomestuje.

Izločenje. §. 5. Vsakimu udu je dovoljeno, predložiti predsedniku, da bi se kak ud odpravil. Predsednik pusti izvoliti komisija, ktera ima čez ta predlog svoje misli povedati. Ako komisija z večino glasov odloči, da naj se predlog izroči celimu zboru v sklenitev, oznani predsednik leto, brez de bi ime predložnika povedal, v seji celiga zbora, in v drugi seji se glasuje skrivno.

Opravljeni red. §. 7. Pri pogovarjanju zbora se rabi opravljeni red avstrijskiga deržavniga zbora.

Dolžnosti udov. §. 7. Pravilo je, da bi vsi udje zbora se pri glasovanju v državnim zboru deržali sklepov v klubu storjenih. Ako pa nekteri ud po svoji vesti ne more tako glasovati, kakor je bilo v klubu sklenjeno, mora le to berž, kakor tak sklep zve, v klubu povedati in z dokazi podpreti. Ravno tako je vsak ud zavezan, vse samostalne predloge in interpelacije, ktere misli v državnim zboru storiti, popred v klubu na znanje dati, da se posvetva.

§. 9. Udje slavjanskiga zbora ne smejo biti h kratki udje drugiga kluba. Tu se pa ne razumi shod poslancov eniga ali drugiga poglavarškiga okrožja ali kake posebne narodnosti. —

Skrivnosti k. 11. Vsi udje so dolžni, vestno zamolčati pogovarjanje in sklepe v takih rečeh, v kterih je molčanje v klubu sklenjeno.

Dnarni prineski. §. 12. Vsak ud je dolžan, na mesec dnarne prineske dajati, kterih je za zborove stroške potreba.

Ptuje dežele.

Frankobrod na Majnu. Avstrijsko ministerstvo je poslalo pooblastencu pri nemški osrednji oblasti Šmerlingu pismo od 4. Svečana, v kterim se reče, da ako se mislijo vsi Nemci v eno edino deržavo spraviti, ono (ministerstvo) leto za veliko nesrečo derži, in de odkrito povedati mora, da se avstrijski cesar nikoli ne bo podvergel osrednji oblasti kakiga drugiga nemškiga vladarja, scer se pa v tem dopisu veliko lepih izrekov najde od ozkiga zedinjenja in zamotanja (Verschlingung), od nemških dežela našiga cesarstva de je naše cesarstvo perva nemška deržava, de so oni ministri Nemci in Avstrijani, tega pa vendar ne povedo ministri, v kateri podobni obliki de bi radi Nemce vidili. — Scer pa ta dopis ni dopadel ne Nemcam, ne avstrijskim Slavjanam.

Laska. Na Toskanskim je zdaj časna vlada osnovana, vendar se po narnovskih oznanilih mende tudi stranka zbira, ktera proti ti novi vladi meri, in se za nadvojvoda poteguje. Nadvojvoda je dva pisma za sabo pustil, v kterim na znanje da, da je Florence za to zapustil, ker je moral privoliti k volenju poslancov za Rimsko ustavodajavno skupšino, ktera se je že v Rimu pričela. V Rimu se tudi clo želje po republikli kažejo. —

Slovenske pripovedice.

4.

Šrotenbah.

(Gorenska.)

Na Potoški gori blizo Preddvora se vidjo še dandanašni razvaline podertiga grada, ki ga kmetje imenujejo stari grad. Te razvaline, ki se komej še poznajo, ker so vse zarašene, so bile terdin grad grajšaka, ki so ga imenovali šrotenbah. Imel pa je šrotenbah še drug grad ne ravno predelec od tega grada. Bila je takrat vojska z nar hujšim sovražnikom, z mostačastim širokohlačanam Turkam. Pripodila se jih je cela druhal od Krajnja, ki so jo derli gori po Kokri naprej na Korosko, brez de bi bili preveč kej over najdlji. Gori okoli Kaple se je bilo nekaj Krajncov in Koroscov zbralo, ki so se jim nekoliko v bran postavili. In šrotenbah skliče svoje vojsake vkup. Terdno zagradi svoj grad in pripravi vse, kar je za brambo grada potrebna. Sam pak je šel v uni drug grad z nekoliko vojsaki. Med tim pa so Turci oblegli prvi grad in ga čisto razdjali. Šrotenbah se izroči v ti stiski Bogu in ga prosi, de bi mu dal zmagati silniga sovražnika. Izroči se še posebno v pomoč svetiga Jerneja, in obljubi, de bo večna luč gorela samo čisto maslo pri svetim Jerneji tam na Koroskim, če mu da Bog srečno zmago.

Zasede konjiča živiga kakor sama iskra in spusti se vdír in dirja gori po Kokri proti Kapli, hitriši kakor urna tičica v zraku, de se druga ni vidlo, kakor konjem so se kopita svetile, in možem v rokah se sablice bliskale. Na obeh straneh ob cesti so cepali Turci, kakor trava pod ojestro koso senoseka. In pobili so jih bili neizrečeno veliko in Kokra tekla je kri. Tudi od une strane doli od Kaple so jih bili pridrevili, tako de so jih zajezili, v sredo med se dobili in posekali vse, razun malinke njih, ki so v blizne gore potegnili. In še ti so se do maliga vsi gori po skalovji pobili s konji vred, in dobe se še dandanašni podkve Turških konj (mul) po gorah ob Kokri in bliznih krajev. Kam de je potem šrotenbah prešel, ne vem, le toliko slisim pripovedvati, de je spolnil obljubo, in de mende se dandanašni pri sv. Jerneji tam na Koroskim maslo namest olja gori ali bi saj goreti imelo.

Kdor kej več ve, nej pove. Zdej pa je stari grad pripraven kraj za tičnico pretje jeseni.

Valjavec.

Narodne pripovedke iz Bistriške doline. Od Jancza Terdina.

IV.

Dernovo (Ternovo.)

Vas Podgorje leži blizo Kamnika, bolj na višavi. V to vas je prišel enkrat neznan clovek. Precej star je bil in žalost serca se mu je že na obrazu brala. Poprašvali so ga ljudje, kdo de je in odkod. Ali nikomur tega neče povedati. Neki oče ki je imel edinga sina, se ga vsmili in ga k sebi vzame. Vmerje ta oče. Sin je bil še majhin. Tisti neznan ptuje tedej skerb čez-nj prevzame. Po očetovsko ga v vsim podučí, kar bi mu odrasemu treba vediti blo. Fantič je bil zlo umen, vse je hitro zapopadel, sosebno je pa v ribstvu veliko izurnost dosegel. Cele dni je ribe lovil, za vse bližne vode in jezera je vedel, vse ribe poznal. Le neki zakleti glob (tomunj, kotlo) mu je bil neznan. Veliko je scer od njega pripovedvati slisal, pa se ni zmenil. Tako so mu pravili, de, če se kdo temu globu bliža, ga zo od delec mladenč, ki na bregu sedi svari.

K vodi, k vodi

Sem ne hodi

de doni glas tega mladenča. Pravili so mu tudi, de bi ta, ki bi se vode kotla dotaknil, pri ti priči okammel, in de bi se še druga strasna nesreča tudi zgodila. Ali on je vse te in take pravlice za čenče deržal. Ako bi prav to res blo, si misli, kaj je meni mar, ker v globu, ker je zaklet, tako nič rib ni.

Scer je pa ta dečik tistiga ptujca kot svojiga očeta ljubil. Stregel mu je, kakor je mogel, de bi mu odgnal tužnost, ki ga je tlačila. Pa vse zastonj. Praša tedej enkrat dečik ptujca: Oče, kaj vam je, de ste zmirej žalostni, saj vam nič žaliga ne storim. Ptuje. Ne! vzrok moje žalosti je drugi. Ker vem, de me ljubiš, ti hočem razodeti, kar še nikomur nisim. Čuj tedej. Očetnjava moja je

ptuja dežela. Imel sim ljubeznjivo ženo pa neporedniga sina, ki je med drugim tudi ta madež imel, de se je za vsako reč hitro razserdil, in de je v jezi vse pokončal, kar mu je nasprot prišlo, če bi bla prav oče in mati. Šla je enkrat žena svoje starše obiskat. Sin jo je spremil. Pa ne žene, ne sina nisim več vidil. Vse sim obhodil, našel ju nikjer nisim, ne pri starših ne drugot. Od tod moja žalost. V domovini mi pa samimu ni bilo več za obstati. Zapustil sim jo. Pot me je v to vas pripeljala. Prijetna se mi je zdela, tudi nekaj skrivniga, sam ne vem kaj, me je nato vas vezalo. Ostal sem tukaj. Tvoj oče so me vzeli. Kaj se je dalej godilo veš.

Tako je ptuje pravil, zlo ga je dečik omilval in si je prizadeval, z veči ljubeznijo in vbogljivostjo žalost njegovo izmansati.

Eniga dne ptujca poprimejo želje, še enkrat pred smertjo, svoj dom obiskat. Vzame tedej od dečka slovo in gre.

Po njegovim odhodu je hodil dečik kakor popred vsak dan ribe lovit. Pride enkrat tudi blizo zakletiga globa.

K vodi, k vodi

Sem ne hodi

Se oglasi ne daleč od njega. Dečik ostermi, ker vidil je, de so resnične pravlice sosedov. Stopi bližej tomunja. Kdo si, praša mladenča, ki je na bregu sedel in tiste besede rekel. Ta. Čem ti povedati. S svojo materjo sim se enkrat na pot podal. Zavolj mojga nerodniga vedenja me je večkrat ojestro posvarila. Pa nič nisim maral. Z nekim pastirjem se v pretep spustim in ga vbijem. Mati joče nad mano in me silno krega. Tudi nad-njo se razserdim. Bla sva ravno pri temu globu. Va-nj jo pahnem. Od tistiga časa je ta glob zaklet. Za mojo strasno pregreho, mi je blo naloženo tukaj tako dolgo žalvati in jokati, de pride oče mene in mater, ktere jok čez neporedniga sina se vsako jutro iz kotla zasliši, rešit. Kdaj de pride, ne vem morebili nikolj. Scer pa mene, nihče ogovoriti ne sme, če ni nedolžin; blagor ti, de si še, drugač bi bil okammel. Vode globa pa se sme le moj oče dotakniti, drugi ne.

Zadnih besed dečik že ni dosti slisal, zakaj vsa njegova pazljivost se je vperla v zale ribe, ki so v velikim številu verh globa plavale. Po ternk domu leti. Kmalo pride nazaj in stopi na breg. Zastonj ga mladenč svari. Dečik verže ternik.

Pri ti priči začne voda gergrati, vreti in se vzdigvati. Bregove prestopi in z strasno silo se vdere po hribu. Kmalo je cela velika dolina v vodi, le hiše se še z povodni vidjo. Ali valovi še zmiraj narašajo. Počasi ti tudi hiše skrijejo in drevesa in ves dol ima podobno velikiga jezera.

Ko dečik to vidi, se smertno prestraši. Hoče vtečti, ali terd postane, okamni in steburu enak stoji na bregu.

Med tem pa tisti ptuje pride nazaj. Njegovo prvo vprašanje je bilo po rejenčku. Povedo mu, kako in kaj. On pa reče, boljši je de še jest okamnim, kakor de bi se dalej živel.

Gre k zakletimu globu. K vodi, k vodi — sem ne hodi, pravi mladenč. Pa on se kar ne zmeni. Dotakne se vode in lej! ne okamni. Zajame v roko vode, naredi se z nje perstan—perstan njegove žene. Začudi se in zopet vode zajame. Naredi se zdaj svetinja, ki jo je sin njegov navadno na vratu nosil. Še enkrat zajame — voda postane list, na kterim so te besede zapisane: Ta mladenč, ki ga vidiš, je tvoj sin. Objemi ga trikrat, to je pogoj njegove in moje rešitve.

Ptuje sam ne ve kaj bi storil. Silno se čudi. Pa vendar se mladenču bliža in ga prvič in drugič objame. Ko tretikrat to storiti hoče, se mladenč na enkrat v ostudno žival spremeni. Ali ptuje ga vendar tudi tretič pogumno objame.

Zdaj ga sin, žena in rejene obstopijo v pravi podobi in se mu za rešitev zahvalijo. — Voda je pri priči po celim dolu vsahnila.

Le kamnje, ki ga je z hribov donesla, je popustila. Ker je ta dolina kamnitna tudi dosti ternja na nji sem ter tje raste, zatorej se imenuje Dernovo ali Ternovo.

Knjiga splošnih deržavljskih postav.

§. 52.

Ako se maloletnimu ali oskerbljencu dovoljenje v zakon odreče in se snubaci z tem obtežene misljo, imajo pravico pomoč redniga sodnika prositi.

§. 53.

Pomankanje potrebnih dohodkov, dokazano ali občno znano slabo zaderžanje, nalezljive bolezní ali namenu zakona zaderzljive slabosti tistiga, z komur se hoče v zakon stopiti, so pravni vzroki dovoljenje v zakon odreči.

§. 54.

Z kterimi vojaškimi ali vojasnji pristetimi osebami se nemore brez pisaniga dovoljenja polka, kardela ali sploh njih predstojnikov veljavne zakonske pogodbe skleniti, odločijo vojaške postave.

§. 55.

Dovoljenje v zakon je brez pravne moči, ako je bilo z obstojnim strahom prisiljeno. Ali je strah obstojin bil, se mora presoditi po velikosti in verjetnosti nevarnosti in po posebnosti telesa in duha osebe, kteri se žuga.

§. 56.

Dovoljenje je tudi takrat neveljavno, če je bilo dano od odpeljane, ino še ne v nje prostost postavljene osebe.

§. 57.

Pomota stori privoljenje v zakon le tačas neveljavno, ako se je v osebi prihodniga zakonskiga tovarša prigodila.

§. 58.

Ako zakonski mož svojo ženo po ženitvi že od drugiga nosečo najde, zamore tirjati zunaj primerleja v §. 121. izrečeniga, de se zakon neveljaven spozna.

§. 59.

Vse druge pomote zakonskih, kakor tudi njih prevarjene náde pričakovanih ali tudi izgovorjenih pogojev, niso veljavnosti zakonske pogodbe nasproti.

§. 60.

Neprenehljiva nezmožnost, zakonsko dolžnost opravljati, je zakonski zaderžek, ako je že ob času sklenene zakonske pogodbe obstala. Samo časna, ali taka, tudi neozdravljiva nezmožnost, ki se je še le v zakonu pripetila, nezamore zakona razvezati.

§. 61.

Hudodelnik obsojen h kazni nar težji ali težke ječe nezamore od dneva njemu oznanjene sodbe, ino dokler njegova kazen terpi, veljavniga zakona skleniti.

§. 62.

H kratí sme mož le z eno ženo ožen, in žena le z enim možem omožena biti. Kdor je že v zakonu bil, ino zopet v zakon stopiti hoče, mora pravno dokazati, de se je razveza, to je, popolno razrešenje zakonske vezi zgodilo.

§. 63.

Duhovni, ki so že vikši posvečenje prijeli, kakor tudi redovne osebe obojiga spola, ki so slovesno obljubo brezzakonstva naredili, nezamorejo veljavnih zakonskih pogodb skleniti.

§. 64.

Zakonske pogodbe med kristjani, ino osebami, ki ne priznajo kristjanske vere, se nezamorejo veljavno storiti.

§. 65.

Med zlahtniki v navzgorni, in v navzdolní versti, med pravimi ino po pol brati ino sestrami, med bratranci ino sestričnami kakor tudi z brati ino sestrami staršev, to je z stricam in teto očetove in materne strani se nezamore veljaven zakon skleniti; naj zlahta iz zakonskiga ali nezakonskiga rojstva pride.

§. 66.

Iz svaštva postane zakonski zaderžek, de mož ne more v zakon stopiti z zlahtniki svoje žene v §. 65. imenovanimi, ino žena ne z zlahtniki svojiga moža ondi imenovanimi.

§. 67.

Zakon med osebama, ki ste skupej prešestvo dopernesle, ne velja. Prešestvo pa mora pred sklenjenim zakonom dokazano biti.

§. 68.

Ako ste si dve osebi, tudi brez poprejnga prešestva obljubile se vzeti, ino ce je le ena nju, de bi ta namen dosegla, sakonskimu družetu, ki je nju zakonu napoti bil, po življenju stregla; ne zamorete veljavniga zakona tudi takrat med seboj skleniti, če vmor ni bil v djanju dopernešen.

§. 69.

K veljavi zakona se tirja tudi oklic, ino slovesno izrečenje privoljenja.